

Position paper Amnesty International ten behoeve van rondetafelgesprek 9 december 2021

3 December 2021

In deze *position paper* beschrijft Amnesty International waarom verkrachting een mensenrechtenschending is en waarom de huidige strafwet onvoldoende bescherming biedt. Amnesty pleit er voor om druk te blijven zetten om de Wet seksuele misdrijven, waarin het verkrachtingsdelict aangepast belooft te worden, begin 2022 naar de Tweede Kamer te krijgen, het voorstel met grote urgentie te behandelen en er niet mee akkoord te gaan dat de implementatie bij voorbaat tot 2024 uitgesteld dreigt te worden.

Mensenrechtenschending op grote schaal in Nederland

Verkrachting is een mensenrechtenschending¹ en het is een misdrijf dat op grote schaal wordt gepleegd in Nederland. Uit onderzoek van I&O research, in opdracht van Amnesty International, blijkt dat 19 Procent van de vrouwen in Nederland heeft meegemaakt dat iemand haar lichaam binnendrong zonder instemming; verkrachting dus. Van de mannen geeft 3 procent dat aan.² Uit aanvullend onderzoek blijkt dat 1 op de 10 vrouwelijke studenten slachtoffer wordt van een verkrachting tijdens de studententijd.³

De huidige Nederlandse strafwet is niet in lijn met internationale mensenrechtenstandaarden- en verdragen en beschermt slachtoffers onvoldoende. In artikel 242 van het Wetboek van Strafrecht dat verkrachting strafbaar stelt, staat het bewijs van dwang centraal door geweld, bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid. Door deze wet blijft het onjuiste beeld overeind dat verkrachting veelal wordt gepleegd door een gewelddadige onbekende en dat slachtoffers zich daartegen hadden moeten verzetten. Terwijl het juist in 75-90 procent⁴ van de verkrachtingszaken om een bekende gaat en het een gebruikelijke reactie is dat een slachtoffer bevriest bij een aanval van seksueel geweld.

Het slachtoffer geeft zichzelf vaak de schuld van de verkrachting en heeft hiernaast in veel gevallen te maken met negatieve reacties en vragen van de omgeving.⁵ Deze *victim blaming* is zeer schadelijk. De huidige wet draagt bij aan *victim blaming* door de focus te leggen bij dwang in plaats van het ontbreken van instemming. Zoals uit de jurisprudentieanalyse blijkt die Amnesty uitvoerde, rust er op dit moment geen verantwoordelijkheid op de verdachte om te verklaren- of op het openbaar ministerie of de rechtbank om te onderzoeken- hoe instemming is gezocht en in hoeverre instemming mogelijk was in de omstandigheden waarin de veronderstelde verkrachting plaatsvond.⁶

Dit moet veranderen. Niet het bewijs van dwang, maar het ontbreken van consent, van instemming, moet centraal staan volgens internationale mensenrechtenstandaarden.⁷

De *UN Special Rapporteur on Violence Against Women* beschreef het dit jaar nog als volgt:

¹ Zo worden onder andere artikel 3 van de Universele Verklaring voor de rechten van de mens (recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van de persoon), artikel 3 van het EVRM (verbod op foltering, onmenselijke en vernederende behandeling) en artikel 8 van het EVRM (recht op respect voor privéleven en gezinsleven) geschonden bij een verkrachting.

² [I&O research](#) (29 juni 2020) Er is gevraagd naar penetratie zonder instemming omdat dit respondenten de gelegenheid geeft om na te denken over instemming bij seks of het ontbreken daarvan. Amnesty International gebruikt in communicatie-uitingen normaal gesproken het woord verkrachting.

³ [I&O research](#) (juni 2021)

⁴ Studie in Schotland via [BBC](#) en [Amnesty Denmark](#): (pagina 21). Het Centrum Seksueel Geweld in Nederland onderschrijft dat de meeste daders uit de vrienden- en familiekring komen.

⁵ Zie o.a. het proefschrift van Eva Mulder: *The normality of rape? Observer reactions to stories of female and male sexual assault*, 2021.

⁶ [Amnesty International](#) (2020), Recht in verkrachtingszaken: een analyse van verkrachtingszaken in Nederland

⁷ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde dat verkrachting gedefinieerd moet worden als: *any sexual penetration without the victim's consent and that "consent must be given voluntarily, as a result of the person's free will, assessed in the context of the surrounding circumstances"*. Europees Hof voor de Rechten van de Mens, M.C. tegen Bulgarije, Application No. 39272/98, judgement, 4 December 2003, paras. 163 and 166.

*'States should explicitly include lack of consent at the centre of their definition of rape. States must specify that consent must be given freely, as a result of the person's free will, assessed in the context of the surrounding circumstances.'*⁸

Consent is geen contract, geen aantekening op een bierviltje of een app die je afvinkt. Hoogleraar seksuologie Ellen Laan vat het treffend samen: consent= afstemmen.⁹

Doorbraak laat (te) lang op zich wachten

De minister van Justitie en Veiligheid kondigde vorig jaar aan dat hij alle vormen van onvrijwillige seks strafbaar wil stellen als verkrachting en hij bracht op 8 maart 2021 een nieuw voorstel in consultatie. Het zou een grote doorbraak voor vrouwenrechten en mensenrechten betekenen wanneer niet langer dwang en geweld het uitgangspunt zijn binnen het verkrachtingsdelict maar het ontbreken van instemming (consent) centraal komt te staan. In de reactie bij de internetconsultatie heeft Amnesty nog enkele vragen en suggesties opgeworpen bij het wetsvoorstel.¹⁰ Bijvoorbeeld over de verjaringstermijn en verschillen in strafmaat bij de drie verschillende verkrachtingsvarianten in het voorstel. We hopen dat deze suggesties zijn verwerkt wanneer het voorstel naar de Tweede Kamer wordt gestuurd. Als dit niet het geval is gaan we daar graag over met u over in gesprek.

De minister kondigde aan dat hij het voorstel nog dit jaar naar de Raad van State zal sturen en hoopt dat het voorstel voor internationale vrouwendag (8 maart 2022) naar de Tweede Kamer kan worden gestuurd. Vervolgens is er een belangrijke rol voor uw Kamer weggelegd om het voorstel met urgentie te behandelen en toe te zien op voortvarende implementatie. Het wekte Amnesty's grote verbazing dat de minister aangaf¹¹ dat hij weliswaar met de voorbereidingen voor implementatie van de wet wil starten in 2022 maar pas tot daadwerkelijke implementatie over wil gaan vanaf 2024 zodat de politie en de keten genoeg tijd hebben om zich voor te bereiden op de aanpassing van de wet.

Amnesty erkent dat er tekorten zijn bij de politie waar creatieve oplossingen voor nodig zijn. Dit mag echter niet betekenen dat voor de implementatie van de wet drie jaar wordt uitgetrokken en de Nederlandse wetgeving tot 2024 nog niet in lijn met de mensenrechtenverdragen. Concreet zou dit inhouden dat het tot en met 2024 niet strafbaar is wanneer iemand wordt verkracht omdat er geen instemming was en een slachtoffer dus ook geen aangifte kan doen. Slachtoffers hebben er recht op dat de wet op zo kort mogelijke termijn wordt aangepast en in lijn wordt gebracht met de internationale mensenrechtenstandaarden. De wet moet steunend zijn voor slachtoffers, *victim blaming* voorkomen en doorwerken in de voorlichting op scholen en gesprekken aan de keukentafel, zodat er ook een preventieve werking van uit kan gaan.

Er zijn inmiddels dertien landen in Europa¹² die het verkrachtingsdelict hebben gebaseerd op het ontbreken van instemming. Dit aantal zal de komende tijd verder groeien. Laat Nederland het veertiende land worden waar we wetgeving zo inrichten dat dit slachtoffers beschermt en het goede signaal wordt afgegeven dat seks zonder instemming geen seks is maar verkrachting. We voorkomen daarmee niet iedere verkrachting en niet iedere dader zal worden veroordeeld, maar het is meer dan een symbolische verandering. Het stelt de persoonlijke autonomie en lichamelijke integriteit centraal.

⁸ [Special rapporteur on violence against women](#), Rape as a grave and systematic human rights violation and gender-based violence against women, April 2021

⁹ Zie [hier](#) het volledige interview met Ellen Laan.

¹⁰ [Inbreng Internetconsultatie](#) Amnesty International Nederland, 28 mei 2021.

¹¹ *Kamertukken II*, 2021/22, 34843, nr. 49, p. 2.

¹² België, Kroatië, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Griekenland, IJsland, Ierland, Luxemburg, Malta, Slovenië, Zweden, het Verenigd Koninkrijk.